

Височин І. В.,

д.е.н., проф. кафедри економіки та фінансів підприємства, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ЛОГІСТИКА ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСНО-ПОТОКОВОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ ТОВАРООБОРОТОМ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

***Анотація.** У статті розглянуто процесно-потоківий підхід в управлінні товарооборотом підприємств торгівлі. Обґрунтована необхідність зміни підходів до управління товарооборотом із урахуванням сучасних вимог торговельного менеджменту. Представлено систематизацію поняття “логістика”, розкрито сутність логістики як сукупності функцій управління потоками та як науки про управління потоками. Враховуючи мету дослідження, доведено необхідність та доцільність застосування логістики в управлінні потоками та процесами торговельних підприємств з метою забезпечення їх конкурентоспроможності та фінансової стійкості в довготривалій перспективі. Запропоновано концептуальну схему процесно-потоківого підходу до управління товарооборотом підприємства торгівлі. Подальших досліджень потребують вплив потоків покупців на формування товарообороту підприємств торгівлі, а також підходи до оцінювання та управління цим впливом.*

Ключові слова: логістика, потоки торговельного підприємства, процеси торговельного підприємства, процесно-потоківий підхід в управлінні товарооборотом, концептуальна схема процесно-потоківого підходу.

Vysochyn I. V.,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics and Finances of Enterprise, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

LOGISTICS AS A BASIS OF PROCESS-STREAM APPROACH TO TRADE ENTERPRISES TURNOVER MANAGEMENT

***Abstract.** In the article the process-stream approach in managing the turnover of trade enterprises is examined. The necessity of changing approaches to turnover management, taking into account the requirements of modern trade management is grounded. Presented systematization of the concept “logistics”, showed the essence of logistics as a set of flows management functions and as a science about flows management. Considering the purpose of the study, the necessity and feasibility of logistics usage in flows and trade process management of trade enterprises to ensure their competitiveness and financial stability in the long term are proved. The conceptual scheme of a process-flow approach to trade enterprises turnover management is proposed. Further research is needed for customer streams influence on the formation of trade enterprises turnover, as well as approaches to the assessment and management of this influence.*

Keywords: logistics, trade enterprise flows, trade enterprise processes, process-flow approach to turnover management, conceptual scheme of process-streaming approach.

Постановка проблеми. Розвиток глобалізаційних процесів в економіці спричинив сплеск наукового інтересу до використання логістичного підходу в різних видах економічної діяльності. Товарооборот підприємства торгівлі є результативним показником функціонування сформованої в ньому системи продажів як щодо досягнення мети його діяльності (прибутку) в умовах ринку, так і щодо забезпечення при цьому високого рівня задоволення платоспроможних потреб обслуговуваних покупців. Посилення конкуренції на ринку споживчих товарів та невизначеності умов функціонування торговельних підприємств актуалізують потребу в перегляді традиційних підходів до управління

товарооборотом із урахуванням сучасних вимог торговельного менеджменту. В цьому контексті управління товарооборотом повинно розглядатися крізь призму процесно-потоківого підходу та імплементації ідей і концепцій логістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління товарооборотом підприємств торгівлі присвячені праці вітчизняних та зарубіжних науковців В. Апопія, І. Бланка, Р. Валевич, А. Гребнева, С. Лебедєва, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, В. Марціна, Н. Міценко, І. Смоліна, А. Соломатіна, Р. Спіро, Н. Стасюк, У. Дж. Стентона, Г. Стюарта, Н. Ушакової та ін. Значний внесок у розвиток теорії

та практики логістики в торгівлі зробили дослідження таких українських вчених, як Л. Балабанова, Л. Гончар, Є. Крикавський [4; 5], Б. Мізюк [7], І. Міщук [8], Т. Москвітїна, Л. Фролова, Т. Хлевицька та ін. Проте питання застосування логістики в процесно-потоківому підході до управління товарооборотом підприємств торгівлі у них не досліджувалися.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація наукових підходів до визначення поняття “логістика”, їх узагальнення та обґрунтування доцільності застосування процесно-потоківому підходу в управлінні товарооборотом підприємств тор-

гівлі з метою забезпечення їх конкурентоспроможності в довготривалій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері логістики для відслідкування еволюції цього поняття, слід зазначити неоднозначність його трактування (табл. 1).

Систематизація авторських визначень дозволяє виокремити розгляд логістики як сукупності видів діяльності з управління потоками, як сукупності окремих функцій управління потоками, як науки

Таблиця 1

Систематизація авторських підходів до трактування поняття “логістика”

№ з/п	Автор, джерело	Визначення
1	2	3
<i>Логістика як сукупність видів діяльності з управління потоками</i>		
1.	Бейер Ф., Рутковські К. [15]	Логістика – це управління операціями переміщення і складування, яке спрямоване на полегшення просування продуктів з місць їх виникнення до місць їх кінцевого споживання, а також пов’язаної з ними інформації для забезпечення відповідного рівня обслуговування клієнта за помірною ціною
2.	Хескетт Дж. [17]	Логістика – це сукупність видів діяльності з управління потоками продукції, координації виробництва і ринків збуту за встановленого рівня послуг із мінімальними витратами
3.	Бауерсокс Д., Клосс Д. [1]	Логістика – це складна сфера діяльності, що складається з окремих операцій, задача яких полягає у забезпеченні запланованого (цільового) рівня обслуговування споживачів при мінімальних загальних витратах, завдяки компетентності якої досягається стратегічна перевага підприємства
4.	Семененко А. [11]	Логістика – це новий напрямок науково-практичної діяльності, цільовою функцією якого є наскрізна організаційно-аналітична оптимізація економічних поточкових процесів
<i>Логістика як сукупність функцій управління потоками</i>		
5.	Бушер Дж. [16]	Логістика – це процес планування, реалізації та управління ефективним економічним рухом і збереженням сировинних матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції й пов’язаної з цим інформації з пункту виникнення у пункт споживання з метою забезпечення відповідності вимогам споживача
6.	Європейська логістична асоціація [18]	Логістика – це планування, виконання і контроль руху та розмішування людей і (або) товарів, а також підтримуючі дії, пов’язані з таким рухом і розмішуванням, у межах економічної системи, створеної для досягнення специфічних цілей
7.	Лайсонс К., Джиллінгем М. [6]	Логістика – це процес планування, реалізації та контролю за виробничим та ефективним за витратами потоком сировини, запасів незавершеного виробництва, готової продукції й пов’язаної з ними інформації від точки їх походження до точки споживання з метою відновлення цінності чи правильної їх утилізації
8.	Тридід О. [14]	Логістика – це поєднання процесів планування і контролю руху матеріальних цінностей зі скороченням витрат на їх переміщення й інформаційне забезпечення
<i>Логістика як наука про управління потоками</i>		
9.	Гаджинський А. [3]	Логістика – це наука про раціональну організацію виробництва і розподілу, що пов’язана з розробкою раціональних методів управління матеріальними й інформаційними потоками та ефективним просуванням готової продукції від місця виробництва до місця споживання
10.	Крикавський Є. [4]	Логістика – це наука про оптимальне управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками в економічних адаптивних системах із синергічними зв’язками
11.	Міротін Л., Ташбаєв І. [9]	Логістика – це наука про організацію спільної діяльності менеджерів підприємства, групи підприємств з метою ефективного просування продукції за ланцюгом “закупівля сировини – виробництво продукції – розподіл”, а також цілеспрямованих транспортно-людських потоків на основі інтеграції й координації операцій, процедур і функцій, що виконуються у рамках даного процесу, з метою мінімізації загальних витрат ресурсів
12.	Родніков А. [10]	Логістика – це наука про планування, контроль та управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, що здійснюються у процесі доведення сировини і матеріалів до виробничого підприємства, внутрішньозаводської переробки сировини, матеріалів і напівфабрикатів, доведення готової продукції до споживача у відповідності з інтересами і вимогами останнього, а також передачі, зберігання та обробки відповідної інформації
13.	Сергєєв В. [12]	Логістика – це наука про управління та оптимізацію матеріальних і супутніх їм потоків (інформаційних, фінансових, сервісних та ін.) в мікро-, мезо- чи макроекономічних системах
14.	Скоробогатова Т. [13]	Логістика – це наука про управління матеріальними, а також пов’язаними з ними інформаційними, фінансовими і сервісними потоками в певній системі

про управління потоками. Вважаємо, що з точки зору практичної діяльності логістику слід розглядати в широкому розумінні як сукупність функцій управління (планування, організації, контролю та ін.) ефективно організованими матеріальними потоками (сировини, готової продукції, товарів, тощо) і відповідної інформації з пунктів відправлення до пунктів споживання з метою задоволення потреб клієнтів. Натомість з точки зору теорії, безумовно, можна вести мову про формування науки з управління потоками (матеріальними, інформаційними, фінансовими та ін.).

Переосмислення шляхів забезпечення позитивних фінансових результатів діяльності підприємств торгівлі, перш за все, через максимальне задоволення потреб населення у товарах та високому рівні торговельного обслуговування, а також переорієнтація критеріїв оцінки їх господарської діяльності з кількісних на якісні уможливили використання процесно-потокового підходу в управлінні товарооборотом підприємств торгівлі. Необхідність такого підходу полягає в зміні акцентів господарської діяльності: головну роль за цим підходом відіграє не товар, а процес у формі потоку (матеріального, інформаційного тощо). Вважаємо, що з точки зору процесно-потокового підходу управління товарооборотом підприємства торгівлі – це комплекс рішень і дій щодо гармонізації й інтеграції потоку

споживачів та товарного, фінансового, сервісного, інформаційного, кадрового потоків, спрямований на досягнення запланованих обсягів і структури товарообороту підприємства торгівлі та забезпечення його зростаючої динаміки при раціональних витратах на організацію відповідних потокових процесів [2, с. 21-22].

Застосування логістики як основи процесно-потокового підходу в управлінні товарооборотом базується на таких концептуальних положеннях: об'єктом управління є єдиний потоковий процес руху товарних ресурсів, над якими виконуються логістичні операції; оптимізація руху товарних та відповідних їм інформаційних, фінансових та інших потоків здійснюється шляхом їх організації, планування, координації і контролю; орієнтація управління на інтереси та запити кінцевих споживачів, інших “стейкхолдерів” (рис. 1).

Управління потоковими процесами, їх створення та оптимізація дозволяють максимально використати потенційні можливості підприємств, мінімізувати витрати торговельної діяльності та, як наслідок, підвищити її фінансові результати. Як зазначає Є. Крикавський, “...концепція логістики у традиційному вимірі п’яти характеристик (мислення категоріями вартості (користі), системи, повних витрат, ефективності та обслуговування клієнта), хоч і не суперечить концепції процесного управлін-

Рис. 1. Концептуальна схема процесно-потокового підходу до управління товарооборотом підприємства торгівлі

ня, однак, є більш цілеспрямованою на виявлення та елімінацію цільових конфліктів в ідентифікованих частинах системи, якщо представити підприємство як деяку систему бізнес-процесів. Не виникає конфліктів в теорії і щодо управління логістичними (матеріальними, фінансовими, інформаційними) потоками” [5, с. 31-32].

Функціональними сферами процесно-потокowego управління товарооборотом підприємства торгівлі є оптимізація фізичного переміщення товарів; утримання оптимальних товарних запасів; синхронізація основних та допоміжних процесів; управління загальними логістичними витратами; покращення інформаційних процесів.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У використанні логістичного підходу в процесно-потокowym управлінні товарооборотом підприємств торгівлі зацікавлені всі учасники логістичного ланцюга:

– постачальники товарів – внаслідок формування стійких, довготривалих господарських зв’язків; підвищення надійності прогнозних оцінок попиту кінцевих споживачів; покращення інформаційного забезпечення управлінських рішень; зниження рівня логістичних ризиків та ін.;

– підприємства торгівлі – внаслідок забезпечення постачання товарних ресурсів у необхідних обсягах та асортименті, гарантованої якості; збереження якості товарів у процесі їх товаропросування; прискорення оборотності товарних запасів; оптимізації витрат із товаропросування; контролювання рівня цін у межах логістичного ланцюга; покращення інформаційного забезпечення управлінських рішень; зниження рівня логістичних ризиків; підвищення фінансової стійкості та ін.;

– покупці – внаслідок гарантії якості та безпечності товарів; скорочення витрат часу на придбання необхідних товарів; оперативне реагування постачальників товарів на зміну попиту; підвищення рівня інформованості щодо пропозиції товарів і послуг в підприємствах торгівлі.

Подальших досліджень потребують вплив потоків покупців на формування товарообороту підприємств торгівлі через сприйняття ними цінності товарів та підтримання їх лояльності до торговельного підприємства, а також підходи до оцінювання та управління цим впливом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бауэрсокс Д. Дж. Логистика: Интегрированная цепь поставок / Д. Дж. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс. – М. : ЗАО “Олимп-Бизнес”, 2001. – 640 с.

2. Височин І. В. Методологічні основи сервісно-логістичного управління товарооборотом підприємств роздрібно́ї торгівлі / І. В. Височин // Економіка та держава. – 2012. – № 9. – С. 19-22.

3. Гаджинский А. М. Логистика : учебник / А. М. Гаджинский. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ИВЦ “Маркетинг”, 2000. – 375 с.

4. Крикавський Є. В. Логістика. Основи теорії / Є. В. Крикавський. – Львів : НУ “Львівська політехніка”, “Інтелект-Захід”, 2006. – 456 с.

5. Крикавський Є. В. Процесне управління і парадигми логістики / Є. В. Крикавський, Н. В. Чорнописька, З. С. Люльчак // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики : матер. II наук.-практ. конф. – Х., 2013. – С. 31-33.

6. Лайсонс К. Управление закупочной деятельностью и цепью поставок / К. Лайсонс, М. Джиллингем. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 798 с.

7. Мізюк Б. М. Сучасна логістика: моделювання інформаційних потоків у торговельних мережах : монографія / Б. М. Мізюк, Н. І. Бойко. – Львів : Вид-во ЛКА, 2011. – 208 с.

8. Мішук І. Формування систем логістики у підприємствах кооперативної торгівлі / І. Мішук // Вісник НУ „Львівська політехніка”. – 2008. – № 633. – С. 451-457. – (Логістика).

9. Миротин Л. Б. Логистика для предпринимателя: основные понятия, положения и процедуры : учеб. пособие / Л. Б. Миротин, И. Э. Ташбаев. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 252 с.

10. Родников А. Н. Логистика : терминологический словарь / А. Н. Родников. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 352 с.

11. Семенов А. И. Логистика. Основы теории / А. И. Семенов, В. И. Сергеев. – СПб. : Союз, 2009. – 544 с.

12. Сергеев В. И. Логистика. Информационные системы и технология / В. И. Сергеев, М. Н. Григорьев, С. А. Уваров. – М. : Альфа-прес, 2008. – 608 с.

13. Скоробогатова Т. Естественно-исторический характер выделения сервисной логистики как концепции управления человеческими и сопутствующими потоками / Т. Скоробогатова // РИСК. – 2010. – № 3. – С. 240-243.

14. Логістика : навч. посіб. / О. М. Тридід, Г. М. Азаренкова, С. В. Мішина, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 566 с.

15. Beier F. Logistyka / F. Beier, K. Rutkovski. – Warszawa : SGH, 1995. – 16 s.

16. Busher J. Logistics Excellence / J. Busher, G. Tyndall // Manag. Accoun. – 1987. – № 8. – P. 32-39.

17. Heskett J. L. Logistics: Essential to Strategy / J. L. Heskett // Harvard Business Rev. – 1977. – November-December.

18. Supply Chain and Logistics Terms and Glossary [Електронний ресурс] // Updated October 2006. – Режим доступу : www.logisticsservicelocator.com/resources/glossary03.pdf.

REFERENCES

1. Baujersoks, D. Dzh., Kloss, D. Dzh. (2001), *Logistika: Integrirovannaja cep' postavok* [Logistics: Integrated supply chain], Olimp-Biznes, Moscow, Russia.

2. Vysochyn, I. V. (2012), “Metodolohichni osnovy servisno-lohistychnoho upravlinnia tovarooborotom pidpriemstv rozdrubnoi torhivli”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 19-22.

3. Gadzhinskij, A. M. (2000), *Logistika* [Logistics], Marketing, Moscow, Russia.

4. Krykavsk'ij, Ye. V. (2006), *Lohistyka. Osnovy teorii* [Logistics. Basic theory], L'vivs'ka politekhnika, Intel'ekt-Zakhid, Lviv, Ukraine.
5. Krykavsk'ij, Ye. V., Chornopys'ka, N. V. and Liul'chak, Z. S. (2013), "Prot'sesne upravlinnia i paradymy lohistyky", *Aktual'ni problemy rozvytku haluzivoi ekonomiky ta lohistyky*, pp. 31-33.
6. Lajsons, K. and Dzhillingem, M. (2005), *Upravlenie zakupochnoj dejatel'nost'ju i cep'ju postavok* [Management Procurement and Supply Chain], INFRA-M, Moscow, Russia.
7. Miziuk, B. M. and Bojko, N. I. (2011), *Suchasna lohistyka: modeliuvannia informatsijnykh potokiv u torhovel'nykh merezhakh* [Modern logistics, information flow modeling in commercial networks], LKA, Lviv, Ukraine.
8. Mischuk, I. (2008), "Formuvannia system lohistyky u pidpriemstvakh kooperatyvnoi torhivli", *Visnyk „L'vivs'ka politekhnika“*, vol. 633, pp. 451-457.
9. Mirotin, L. B. and Tashbaev, Y. Je. (2002), *Logistika dlja predprinimatelja: osnovnye ponjatija, polozhennja i procedury* [Logistics for the owner: basic concepts, policies and procedures], INFRA-M, Moscow, Russia.
10. Rodnikov, A. N. (2000), *Logistika : terminologicheskij slovar'* [Logistics: terminological dictionary], INFRA-M, Moscow, Russia.
11. Semenenko, A. I. and Sergeev, V. I. (2009), *Logistika. Osnovy teorii* [Logistics. Fundamentals of the theory], Sojuz, St.-Petersburg, Russia.
12. Sergeev, V. I., Grigor'ev, M. N. and Uvarov, S. A. (2008), *Logistika. Informacionnye sistemy i tehnologija* [Logistics. Information Systems and Technology], Al'fa-pres, Moscow, Russia.
13. Skorobogatova, T. (2010), "Estestvenno-istoricheskij harakter vydelenija servisnoj logistiki kak koncepcii upravlenija chelovecheskimi i soputstvujushhimi potokami", *RISK*, vol. 3, pp. 240-243.
14. Trydid, O. M., Azarenkova, H. M., Mishyna, S. V. and Borysenko, I. I. (2008), *Lohistyka* [Logistics], Znannia, Kyiv, Ukraine.
15. Beier, F. and Rutkovski, K. (1995), *Logistyka* [Logistics], SGH, Warszawa, Polska.
16. Busher, J. and Tyndall, G. (1987), "Logistics Excellence", *Manag. Accoun*, vol. 8, pp. 32-39.
17. Heskett, J. L. (1977), "Logistics: Essential to Strategy", *Harvard Business Rev*, november-December.
18. Supply Chain and Logistics Terms and Glossary [Online], Updated October 2006, available at: www.logisticsservicelocator.com/resources/glossary03.pdf.